

ΔΥΣΔΙΑΚΡΙΤΑ ΚΑΙ ΑΣΑΦΗ ΤΑ ΟΡΙΑ

Ενδεχόμενος δόλος και ενσυνείδητη αμέλεια

Εντονη συζήτηση έχει αναπτυχθεί το τελευταίο χρονικό διάστημα στο νομικό κόσμο της χώρας, για τη διάκριση ανάμεσα στον ενδεχόμενο δόλο και την ενσυνείδητη αμέλεια. Αφορμή για την προσέγγιση αυτή αποτελούν σημαντικά γεγονότα και δικαστικές υποθέσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη αυτή τη χρονική περίοδο, με αφορμή τραγικά δυστυχήματα που στοίχισαν τη ζωή σε εκατοντάδες συνανθρώπους μας, όπως οι καταρρεύσεις κτιρίων στους σεισμούς της Αθήνας το 1999 & ειδικότερα στα εργοστάσια της ΡΙΚΟΜΕΞ Α.Ε. και της ΦΑΡΑΝ Α.Ε., το πολύνεκρο ναυάγιο του Ε/Γ ΣΑΜΙΝΑ, το δυστύχημα και η οδύνη για την απώλεια των μαθητών στα ΤΕΜΠΗ και η πτώση του Λεωφορείου στον ποταμό ΑΛΙΑΚΜΟΝΑ.

Η σπουδαιότητα της διάκρισης αυτής γίνεται αντιληπτή στον απλό πολίτη από το γεγονός και μόνον ότι στην περίπτωση του ενδεχόμενου δόλου το αδίκημα της ανθρωποκτονίας διώκεται σε βαθμό κακούργηματος και επιβάλλεται σε βάρος του υπαίτιου η ποινή της ισόβιου καθέρξεως, ενώ στην περίπτωση της

Στην περίπτωση του ενδεχόμενου δόλου το αδίκημα της ανθρωποκτονίας διώκεται σε βαθμό κακούργηματος και επιβάλλεται η ποινή της ισόβιου καθέρξεως

ενσυνείδητης έστω αμέλειας το αδίκημα της ανθρωποκτονίας διώκεται σε βαθμό πλημμελήματος και επιβάλλεται σε βάρος του υπαίτιου ποινή φυλακίσεως το μέγιστο 5 έτων.

Είναι γεγονός ότι τα όρια ανάμεσα στον ενδεχόμενο δόλο και την αμέλεια είναι δυσδιάκριτα. Αποτέλεσμα αυτού είναι η διαπίστωση ότι στη διαδικασία απονομής της Δικαιοσύνης, στην πρακτική εφαρμογή της νομικής επιστήμης παρατηρούνται συχνά εκ διαμέτρου αντίθετες δικαστικές αποφάσεις, αλλά και προσεγγίσεις για την αυτή παραβατική συμπεριφορά.

Η οριοθέτηση μεταξύ των δύο αυτών θεμελιακών εννοιών του Ποινικού Δικαίου, του ενδεχόμενου δόλου και της αμέλειας ήταν μέχρι πρόσφατα αρκετά ασφής και μόνο οριακές αμφοιπτιότητες μπορούσαν να υπάρχουν.

Οι τελευταίες όμως εξελίξεις δημιουργούν ερωτηματικά για το κατά πόσον οι διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται κυρίως στην πρακτική εφαρμογή της νομικής επιστήμης βρίσκονται εντός των ορίων παραδεκτών προσαρμογών στην πραγματικότητα

ΓΡΑΦΕΙ

Ο ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΜΑΝΤΑΣ

Δικηγόρος παρ' Αρείου Πάγου

τα ή αποτελούν παρέκκλιση και υπέρβαση των ορίων αυτών.

Σε μια πρώτη απλουστευτική προσέγγιση θα λέγαμε ότι ενδεχόμενος δόλος υπάρχει όταν ο δράστης προβλέπει από την πράξη του ότι θα προέλθει ένα αξιόποιο αποτέλεσμα, στις προαναφερθείσες περιπτώσεις θάνατος μεγάλου αριθμού συνανθρώπων μας, και δεν απέχει από την ενέργεια του αυτή αποδεχόμενος έτσι το αποτέλεσμα. Διαφέρει δε από την ενσυνείδητη αμέλεια κατά το ότι σε αυτήν ο δράστης δεν αποδέχεται το αξιόποιο αποτέλεσμα, αλλά από απερισκεψία ενεργεί αφού πιστεύει ότι σε τελική ανάλυση θα το αποφύγει.

Θα μπορούσε να υποστηρίξει κάποιος ότι το μόνο που μπορεί να γίνει για τη χάραξη ορίων μεταξύ ενδεχόμενου δόλου και ενσυνείδητης αμέλειας είναι μια διαδικασία συγκρίσεων: Όσο πιο έντονη είναι η εσωτερική συμμετοχή του δράστη στην πρόκληση του αποτελέσματος, τόσο μεγαλύτερη είναι και η κοινωνική αποδοκιμασία της πράξεως και επομένως τόσο περισσότερο υποστηρίξιμη είναι η εκδοχή του ενδεχόμενου δόλου.

Όμως, η τυχόν τετραγωνήση της έννοιας του ενδεχόμενου δόλου από τη νομολογία, η οποία εμπνέεται από κοινωνικοπολιτικές σκοπιμότητες, όπως η κατασίγαση του αναβρασμού που έχει προκληθεί στην κοινή γνώμη με αποτέλεσμα την επιλογή της λύσης του ενδεχόμενου δόλου από αυτή της ενσυνείδητης αμέλειας, δεν μπορεί να αποτελέσει πρόσφορο μέσο αντιμεταλημματικής πολιτικής.

Συνεπώς όσο τα όρια ανάμεσα στον ενδεχόμενο δόλο και την αμέλεια παραμένουν δυσδιάκριτα και ασαφή τόσο θα παραμένει ανοικτή η δυνατότητα για παρεκκλίσεις και εφαρμογές που θέτουν σε κίνδυνο τις θεμελιώδεις αρχές, στις οποίες ερείδεται ολόκληρο το ποινικό σύστημά μας. Από την άποψη αυτή ενδεχομένως απαιτείται ο νομοθέτης να ανταποκριθεί στην πρόκληση των κινήσεων για σαφή προσδιορισμό των εννοιών του ενδεχόμενου δόλου και της ενσυνείδητης αμέλειας.

➤➤ Υπέρ της αμέλειας των κατηγορουμένων της Φαράν τάχθηκαν ο πρόεδρος του Κακουργιοδικείου και τρεις ένορκοι

ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΑΠΟΨΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΡΡΙΨΗ ΤΟΥ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟΥ ΔΟΛΟΥ

Στον δρόμο της Φαράν και η δίκη της Ρικομέξ;

➤ Δεν αποκλείεται η Εισαγγελία Εφετών να ασκήσει έφεση υπέρ του νόμου για την απόφαση της Φαράν

ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΦΑΣΟΥΛΑΚΗ

Με σκεπτικισμό αντιμετωπίζει ο νομικός κόσμος την απόφαση του Μεικτού Ορκωτού Δικαστηρίου, το οποίο έκρινε την τύχη των 5 κατηγορουμένων, υπευθύνων για την καταρρευση του εργοστασίου της Φαράν, με τον σεισμό της 7ης Σεπτεμβρίου.

Αυτό σηματοδοτεί και η ίδια η απόφαση του δικαστηρίου, η οποία δεν ελήφθη ομόφωνα. Δύο δικαστές είχαν την άποψη ότι οι κατηγορούμενοι (ιδιοκτήτες της Φαράν και ο πολιτικός μηχανικός) έπρεπε να κριθούν ένοχοι για το αδίκημα της ανθρωποκτονίας με ενδεχόμενο δόλο, υποθετώντας την πρόταση του πρώην εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, κ. Ευάγγελου Κρουσταλάκη.

Τρεις ένορκοι και η πρόεδρος του Κακουργιοδικείου, τάχθηκαν υπέρ της αμέλειας, κρίνοντας (προφανώς) ότι οι κατηγορούμενοι δεν αποδέχτηκαν το γεγονός ότι θα μπορούσε να γίνει σεισμός και να παρασούρει στα συντρίμια της (πλημμελώς) επισκευασμένης φαρμακοβιομηχανίας, 8 εργαζομένους και να το παραβλέψουν.

Αυτή ήταν και η βασική υπερασπιστική γραμμή των κατηγορουμένων, μερικοί εκ των οποίων κλήστησαν εργαζόμενοι στην Φαράν.

Την ίδια άποψη είχε εκφράσει και το δικαστικό συμβούλιο όπου

παραπέμφθηκε για κρίση η δικαιογραφία της Ρικομέξ, αποφανόμενο ότι οι κατηγορούμενοι πρέπει να καθίσουν στο εδάλιο για το αδίκημα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια. Αυτή άλλωστε ήταν η ποινική δίωξη που είχε ασκηθεί λίγες ημέρες μετά τον σεισμό από την Εισαγγελία Πρωτοδικών σε βάρος των υπευθύνων των κτιρίων, ιδιοκτητών και πολιτικών μηχανικών.

Ο τότε εισαγγελέας του Αρείου Πάγου όμως, διατύπωσε διαφορετική άποψη, αυτή του ενδεχόμενου δόλου (κακούργημα) που επισύρει ποινές ισόβιας καθέρξεως.

Μετά την πρόταση Κρουσταλάκη, όλες οι δικαιογραφίες πήραν την ίδια τροπή και οι κατηγορούμενοι, όπου υπήρχαν θύματα, παραπέμφθηκαν να δικαστούν για την κακουργηματική μορφή της ανθρωποκτονίας.

ΕΝΤΟΝΗ ΔΙΧΟΝΩΜΙΑ

Η συζήτηση για τον ενδεχόμενο δόλο ή την αμέλεια έχει ανοίξει εδώ και αρκετό καιρό, με έντονη διχογνωμία.

Δικαστές και δικηγόροι υποστηρίζουν από τη μια ότι εάν γίνει δεκτή η άποψη του ενδεχόμενου δόλου, υπάρχει έντονος κίνδυνος πεινωκοποίησης πολλών εκφάνσεων της κοινωνικής ζωής. «Δεν μπορεί να υποκρύπτεται πίσω από κάθε αδίκημα ο δόλος», λένε.

Η άλλη πλευρά υποστηρίζει ωστόσο, ότι ο σκοπός του κέρδους στην περίπτωση των σεισμών ήταν τόσο επιτακτικός που οδήγησε τους υπευθύνους σε συνειδητή αδιαφορία για τη κατάσταση των κτιρίων και συνεπώς στην αποδοχή (αφού υπήρχε η γνώση) ότι τα κτίσματα αυτά ήταν επικίνδυνα για τους ερ-

γαζόμενους. Το ερώτημα που προβάλλεται λίγες ημέρες μετά την απόφαση για το εργοστάσιο της Φαράν, είναι το κατά πόσο μπορεί να επηρεάσει, να δημιουργήσει δεδικασμένο δηλαδή, για την δίκη των υπευθύνων της Ρικομέξ, που βρίσκεται σε εξέλιξη. Εκπρόσωποι του νομικού κόσμου υποστηρίζουν ότι κάθε περίπτωση είναι ξεχωριστή και κρίνεται βάσει της δικής της ιδιαιτερότητας.

Στην Ρικομέξ φαίνεται ότι υπάρχουν περισσότερες κακοτεχνίες απ' ό,τι στη φαρμακοβιομηχανία, ενώ ο αριθμός των νεκρών, που έφτασαν τους 41, δημιουργεί βαρύτερο κλίμα, και ασκεί διαφορετική επίδραση στους ενόρκους, οι οποίοι θα ψηφίσουν, όχι με βάση το νόμο, όπως οι δικαστές, αλλά σύμφωνα με τη συνείδησή τους.

Μένει να δούμε ακόμη πώς θα αντιδράσει η Εισαγγελία Εφετών, καθώς ήδη φημολογείται η άσκηση έφεσης υπέρ του νόμου για την απόφαση της Φαράν.

Τέλος, θεωρείται βέβαιον ότι οι δικαιογραφίες αυτές θα περάσουν πολλά ακόμη στάδια μέχρι να καταστούν αμετάκλητες οι αποφάσεις των δικαστηρίων, ενώ δεν αποκλείεται και μία νομοθετική πρωτοβουλία που θα λύνει το θέμα της αμέλειας, της ενσυνείδητης αμέλειας, ή του ενδεχόμενου δόλου για τους υπευθύνους της καταρρεύσεως κτιρίων.

Και σε αυτή την περίπτωση ο νομοθέτης δεν μπορεί να αγνοήσει ότι η Δικαιοσύνη πρέπει να ικανοποιεί το κοινό περί δικαίου αίσθημα, όταν η κοινωνική αξία της πράξης είναι δυσανάλογη με την ποινική αντιμετώπιση των κατηγορουμένων.